

TANULMÁNYOK
KIADJA A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR BUDAPEST
X.

FORT SÁNDOR

**EGY NÉPKÖNYVTÁR
NEVELŐ MUNKÁSSÁGA
NŐOLVASÓI
KÖRÉBEN**

STUDIEN
HERAUSGEGEBEN VON DER STADTBIBLIOTHEK BUDAPEST
X.

**DIE ERZIEHENDE TÄTIGKEIT
EINER VOLKSBÜCHEREI IM KREISE IHRER
WEIBLICHEN LESER**

VON: ALEXANDER FORT

**KÜLÖNLENYOMAT A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR ÉVKÖNYVE VII. KÖTETÉBŐL. 1937.
SONDERABDRUCK AUS DEM JAHRBUCH DER STADTBIBLIOTHEK BUDAPEST VII. 1937.**

A népkönyvtár akkor teljesíti népművelő feladatát, ha csak jó könyvet nyújt olvasóinak. Harcba száll az elferdült ízlés, az aszfaltirodalom, az erotika testet és lelket rontó támadása ellen. Ha figyelő szemmel járjuk városunkat, mind gyakrabban találkozunk a könyvtár agyonolvasott könyveit szorongató emberrel. Tapasztalatunk arra mutat, hogy valamely városrészben, ahol népkönyvtár már hosszabb időn keresztül működik, ott a közönség elfordul a selejtes irodalomtól, mert az a könyvtár olvasótáborának ízlését már nem elégíti ki. Örvendetes jelenség az is, hogy a selejtes irodalmat terjesztő vállalatok is lassan áttérnek az olcsó kiadású, könnyű, de irodalmi értéket jelentő olcsó könyvek kiadására.

Nagyon fontos szerepe van a népkönyvtár intézményének a széles népretegek kultúr színvonalának emelésében. Ha meg akarnánk állapítani a népkönyvtár helyét a társadalom életében, akkor közvetlenül a kórház, az iskola után kell soroznunk fontosság tekintetében. A kórház óvja vagy védi egészségünket, az iskola megalapozza tudásunkat, a népkönyvtár preventive védi tudásunkat, egészségünket, mert népszerű felvilágosító és oktató könyveivel mind az egészségvédelem, mind a tudás szolgálatában áll. Ez a pár mondat is jelzi a népkönyvtár¹ célkitűzését. A népkönyvtár feladata tehát védő, pedagógiai munkásság, csak másodsorban szórakoztató lehetőség. A népkönyvtár szórakoztat is, de ezt úgy nyújtja, hogy szórakoztató szépirodalmi anyagával is tanít, mert a népkönyvtár könyvanyagát gondos szemek akként válogatják, hogy a szépirodalmi anyag is beilleszkedjék a népművelő feladatkörbe.

Szeresd a könyvet – ezzel a jelmonddal is jellemezni lehetne a népkönyvtár munkáját. Megszerettetni a könyvet, felébreszteni a könyv megszerzése utáni vágyat, hogy a könyvet olvasó ember könyvvásárló is legyen. A mi szempontunkból sem közömbös, hogy a magyar irodalom értékei csak átfutó olvasmányok, vagy állandóan visszatérő olvasmányai-e a közönségnek.

A népkönyvtár magasabb rendű munkájának sok-sok változatát, a legkülönbözőbb munkafeladatok végzését tudnánk ismertetni, de itt csak egy érdekes részfeladatot szeretnénk kiragadni és bemutatni.

A népkönyvtáros nem csak könyvet ad kölcsön, amint ezt a kölcsönzőasztal másik oldalán álló olvasó látja, hanem munkája közben észlel, kutat, figyel olvasóit, hogy könyvolvasásuk pedagógiai szempontok szerint miként alakul, merre halad. Nem is sejtí a laikus, hogy mennyire kitérja egyéniségét, szellemét az olvasó, amikor egy-egy olvasófüzetbe (könyvkérőfüzetbe) pillant a népkönyvtáros. A semmitmondó könyvcímek mást mutatnak a könyvtárosnak, mint egy hozzá nem értőnek, mert a könyvtáros nagy könyvanyagismeretével elemzi az olvasó egyéniségét, szellemi színvonalát és e szerint foglalkozik olvasójával. Munkáját a különböző színvonalon mozgó füzetek szerint irányítja, segíti a tájékozatlant, aki csak könyvcímek után indul; az új kölcsönzót, aki éppen barátokhoz készül a komolyabb irodalommal, vezet; irányítja a már régebben könyvet forgató olvasót, aki a sok könyv közül nem találja meg a neki valót. Hasznos tanácsával mindig rámutat a keresett könyvre s az olvasó azt a könyvet kapja kézhez, amit keres. Védi olvasóit a túlzott olvasástól, a kritikátlan könyvhabzsolást egészséges, természetes mértékre szorítja le. Védi a könyvanyagot; az olvasót szelíden, de mégis határozottan rendszeretetre szoktatja, a könyv helyes kezelésére, a tisztaságra, amely követelmények mind az olvasók, mind a könyvtár azonos érdekei.

A könyvtárosnak a legváltozatosabb, ellentétes érdeklődésű olvasóréteggel van dolga, ezért nagyon nyugodtan, nagy munkaszeretettel kell foglalkoznia olvasóival. Mások és mások az olvasók könyvkérései nemek, korok és foglalkozási ágak szerint. Ezek a tényezők az olvasók könyvkéréseit bizonyos mértékig mind befolyásolják. A következő lapokon a könyvtár *nőolvasóinak* könyvolvasását igyekeztünk több oldalról, természetesen csak könyvtári vonatkozásban megvilágítani.

Itt nem akarunk lélektani megfigyeléseket lerögzíteni, egyrészt megfigyelési időnk rövidege, másrészt a megfigyelt könyvmennyiség kis száma miatt. Statisztikai összeállításoknak nem is ez a célja.

Nőolvasóink könyvkérésében is megnyilvánul a nő aprólékos dolgokra kiterjedő figyelme. Könyvvel való kielégítésük sokkal hosszabb időt igényel, mint a férfiolvasóké. A férfiolvasó általában határozottabb, míg a nőolvasó könyvkérés közben is gyakran változtatja igényét. A férfiolvasó kérése inkább az értelmén alapul, a nőolvasók kéréseit inkább érzelmi állásfoglalás befolyásolja. A nőolvasók ízlése főként a szépirodalom felé fordul és a nagy átlag csak szépirodalmi olvasás mellett (6222 szépirodalmi mű, 86.2%) eltöpre az ismeretterjesztő könyvek (875 ismeretterjesztő mű, 13.8%) iránti érdeklődés.

Érdekesebb és színesebb eredményt szolgáltatott volna tanulmányunk, ha a férfi és nőolvasók olvasását vetjük össze, de mint fent említettük, az észlelési idő rövidege szélesebb körű megfigyelést nem tett lehetővé.

Az életkor és foglalkozási csoportok tabelláris szembeállításában így is bizonyos következtetési lehetőségekre nyílik alkalom. A különböző életkorok mellett a foglalkozási csoportok bizonyos jellegzetességei is szembetűnőek. Könyvtári megfigyelések statisztikai lerögzítését mindig óvatosan kell kezelnünk, mert ahhoz, hogy végérvényes következtetéshez jussunk, a nagy számok törvényének kellene érvényesülni statisztikai munkásságunkban. Itt nem törvényszerűségek megállapítása volt a célunk. Mindössze azt kívántuk az olvasó elé tárni, hogy milyen a könyvtár nevelő munkássága egy-egy olvasórétegben. Egészen más eredmény mutatkozott volna, ha a könyvtár céljától eltekintünk és olvasóink szabadon, minden irányítás, segítség és gát nélkül, korlátlanul érvényesíthetik ízlésüket.

A népkönyvtár célja azonban a kultúrszínvonal emelése és ezt a feladatot igyekszik mindjobban megoldani. Hogy munkánkat megvilágítsuk, nagy vonásokban jellemezzük kategóriák szerint olvasóinkat. Legnagyobb számban szerepel könyvtárunk tagjai között a diákság. Leghálásabb olvasóink közé tartoznak, de a legtöbb nehézséget okozzák könyvkéréseikkel a könyvtárosnak. Az irányító és visszatartó könyvtárosi munka ennél az olvasórétegnél kezdődik. Ez a terület az, ahol a könyvtáros munkája a pedagógus tevékenységével találkozik. Már előre megállapíthatjuk, hogy sokkal könnyebb nevelőmunkát végez a pedagógus az iskolában, mint a könyvtáros könyvei között. Az iskolai tanulmányok során a tanár az ifjú lelkéhez közelebb tud férközni, mint a könyvtáros, mert hosszú éveken keresztül előtte fejlődik az ifjú s könnyebben megismeri hibáit és erényeit. A könyvtáros nem ismeri az előtte álló ifjút s így megítélését kizárólag a könyvkérő füzetére alapítja. Ha közvetlen megbeszélésekre nincs alkalma, amit a nagyforgalmú könyvkölcsönzéssel és más irányú feladatokkal terhelt könyvtáros a legritkább esetben tehet meg, csak az iskola és a könyvtár együttes munkájával érhet el eredményt ennél az olvasórétegnél.

A jó diák, könyvtárunkat elsősorban tanulmányi anyaga megszerzéséért keresi fel. Köztudomású, hogy a Fővárosi Könyvtár népkönyvtári hálózata hatalmas könyvanyaggal szolgálja a diákság igényeit. A népkönyvtárban az ifjú új világba lép, s érzi, hogy a könyvekből feléáramló szellemi erők az iskola keretein túl, új irányba fordíthatják fogékony lelkét. Fiatalos lendülettel, emésztő kíváncsisággal és folyton ismétlődő kéréssel fordul az újat, többet, az ismeretlen megismerését ígérő könyvcímek felé. Könyvtárunk féltő gonddal szabályozza az ifjúság könyvolvasását. Óvatosan, bizonyos fékezéssel igyekezzünk az ifjúság mohó könyvigényléseit kielégíteni. Irányításunkban alapelvünk, hogy először a magyar irodalom klasszikusait adjuk, majd a modern magyar irodalmat, s csak azután a külföldi klasszikus és modern irodalmat. Ezt az irányítást tükrözi vissza az életkor szerinti olvasási grafikon (VI. sz.), amelyen a 15-18 éves erősebb megszorítása után a 19-22 éves nagyobb olvasási szabadsága mutatja fenti törekvésünket.

Az irányítás következtében fiú és leányolvasóink között nem találunk nagy eltérést. Megállapítottuk, hogy nehezebben szabályozható a 18 éves diáklány, mint a hasonló korú ifjú. Ebben az életkorban a nőolvasók sokkal határozottabbak, fellépésük, kérésük merészebb, az irányítást már minden lehető módon kikerülni igyekeznek. Az iskolai kereteken túleső könyveket is szeretnék elolvasni. A fenti okok miatt minden kérést ügyesen kell fogadnunk, mérlegelnünk, mert rossz olvasó nincs – legfeljebb rossz könyvtáros van -, minden kérést teljesíteni lehet a könyv birodalmában.

Az egyetemi hallgató olvasók kategóriájának jellemzésére idézzük Ujváry Lajos: A mai gyermek és a könyv című munkájából (45. lap) az alábbi sorokat, amelyeknek igazságát elfogadhatjuk. »Havonta 7-8, vagy éppen 15, esetleg 25, sőt 30-40 könyvet csak felhabzsolni, de nem megemészteni lehet: a túlságos mohóság okvetlenül felületességre kell, hogy vezessen.

... A nagy láz lecsillapodása a középiskolás diák pályájának végén, az egyetemi hallgatóknak, értesülésünk szerint, nem egyszer könyviszonytájjá fajuló közömbössége az irodalom, a tudomány haladása iránt minden valószínűség szerint már ennek a csömörnek következménye.« – Könyvtárosi tapasztalattal is alátámaszthatjuk e sorok igazságát, de hozzá kell fűznünk e megállapításokhoz, hogy a mi diákságunk tanul s így nem egészen a könyviszony az, amit tapasztalunk,

hanem tanulmányi elmélyedés. Keveset olvas az egyetemi hallgató a népkönyvtárban, mert tanulmánya a tudomány felé viszi és talán ideje sincs egyéb könyvek elolvasására. Az egyetemi hallgató olvasóink női kategóriájában érvényesül Gina Lombroso megállapítása; »a nő könnyebben alkot, mint abszorbeál, a férfi pedig könnyebben abszorbeál, mint alkot«... »Mihelyt a nő az iskolából kilép, felhagy a rendszeres tanulással, vagyis az ész segítségével való anyagfelvétellel, még akkor is, ha azelőtt tehetségesnek mutatkozott, viszont az alkotás, a tanítás felé gyermekkorától kezdve vonzódik. A férfi viszont nem akar alkotni, de időtlen időnkig folytatja a tanulást, ha meg is szűnt az ösztönzés«... (148. lap). A könyvtári életben is tapasztaljuk az idézett mondatok megállapításainak helyességét. Tudományos központunkban az egyetemi hallgatók, de főleg az egyetemi hallgatónők, tanulmányaikat és kutatásaikat hihetetlen szorgalommal és kitartással végzik - ezért tudományos központunkat látogatják, de ha végeztek egyetemi tanulmányaikkal, akkor nagyobb részük elfordul a tudományos könyvtártól és visszatér a népkönyvtárba. Ezt bizonyítja az intellektuális dolgozó és háztartásbeli nők nagy száma olvasótáborunkban. E gyakorlati és elméleti megfigyelések helyességét grafikus tábláink (III. és IV. sz. tabella) mindenben igazolják.

Intellektuális dolgozó és háztartásbeli intellektuális nőolvasóink olvasási jellemzését a fenti sorokban már nagy vonalakban előadtuk. E kategóriákba nagy százalékban az egyetemi grádusú és érettségizett, illetve iskolázottabb nőolvasóink tartoznak. A könyvtáros irányító és védő munkája e csoportoknál elenyésző, mert tudásbeli készségük alapján ez sok esetben szükségtelen. E csoport olvasói határozott kéréssel fordulnak a könyvtárhoz, könyvigénylésüket az újdonságok felé irányuló fokozottabb érdeklődés jellemzi. Könyvtárunk pedagógiai tevékenysége ezzel a csoport irányában csupán a könyvbeszerzésnél érvényesül azáltal, hogy csak a legjobb anyagot vásárolja és csak irodalmi értékű anyagot ad. Minden népkönyvtáros szívesen fogadja ezeket az olvasókat táborába, mert kielégítésük nem minőségi, csak mennyiségi munkával foglalkoztatja a népkönyvtárost. Hozzá kell fűznünk e csoportok általános jellemzéséhez, hogy a mennyiségi munka viszont, amelyet könyvkérésükkel előidéznek, abban áll, hogy a könyvek oly tömegét igénylik, amit fizikailag alig lehet kielégíteni. A népkönyvtáros szerepe itt a mohó könyvolvasási vágy letompítása, a könyvkérések számszerű redukálása, a helyes olvasás és a többi olvasó érdekében.

A népkönyvtáros pedagógiai munkássága fokozott mértékben jelentkezik a testi-munkás és háztartásbeli munkás (nem alkalmazott, feleség, hozzátartozó) olvasó csoportoknál. Ezek a kategóriák azok, ahol a segítség, irányítás és vezetés minden fázisát gondos kézzel, kellő tapintattal kell a könyvtárosnak megoldani. Nagy átlagban e két olvasócsoport tagjai először használják könyvtárunkat és azért jönnek hozzánk, mert tanulni, esetleg hiányos ismereteiket bővíteni akarják ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek olvasásával. Hálás könyvolvasó réteg a munkások csoportja. Ha érzik a jóindulatú segítséget, az erőszak nélküli irányítást és védést, akkor minden kérésükkel bizalommal fordulnak a könyvtárhoz, hogy az a könyvcímek labirintusában vezesse őket. Ezt az olvasókat kategóriát a féltékenységgel párosult szégyenkezés jellemzi. Tájékozatlanságukban inkább vállalják a megnemértett könyvek olvasását, csak kérni, kérdezni ne kelljen. A népkönyvtáros figyelő szeme gyorsan felfedezi a járatlant, helyes irányba tereli és képességeinek megfelelő könyvvel látja el. Munkánkat itt is jellemzi az a céltudatos elv, hogy lehetőleg csak a magyar szépirodalom megismerése után nyújtjuk a

külföldi irodalmat. Az ismeretek lassú fokozatos közlése a célunk a kellő alapot gyakran nélkülöző autodidaktákkal szemben. Szívesen és sokat foglalkozunk ezzel az olvasócsoporttal, mert célunk, hogy a társadalom minden rétegét a könyvtár olvasói közé vonjuk, a könyvtár népkultúrát fejlesztő munkásságának érdekében. A foglalkozási csoportok általános jellemzése után néhány sorban olvasóink kor szerinti tagozódását ismertetjük.

A főváros közművelődési könyvtáraiban, kivéve gyermekkönyvtárainkat, az olvasókat pedagógiai szükségességből két korcsoportra osztjuk. Ifjúsági olvasókra, 15-18 évig és az ennél idősebbekre; 15 éven aluliak csak gyermekkönyvtárainkat használhatják. A 15-18 évesek csoportját el kellett választani az idősebbek csoportjától, mert ez a korcsoport nem olvashat minden könyvtári könyvet. A III. és IV. sz. tabellából megállapíthatjuk, hogy a 15-18 éves korcsoportja aránylag nagy számmal szerepel nőolvasóink között is. Azt is megfigyelhetjük, hogy a kormegoszlás szerinti 29.3%-kal szemben a foglalkozási csoportokban 27.4%-kal szerepel a diákság. Nyugodtan mondhatjuk tehát, hogy a korcsoport e részének óriási többsége diákolvasóinkból kerül ki s így teljesen indokolt az erősebb cenzúra.

A fejlődő fiatal lélek, különösen a serdülés éveiben sok olyan problémával kerül szembe, amiről még sejtelve sem volt. Külső életkörülmények is előmozdítják olyan kérdésekkel való foglalkozás vágyát, melyek a pubertás korát élő fiatalság képzeletvilágát amúgy is élénken foglalkoztatják. A megváltozott gazdasági élettel a családi kapcsolatok is meglazultak. A kenyérkereset gondjai közt a nevelés szabadosabbá vált, a lakásviszonyok – főleg a munkásosztálynál – leromlottak, s a gyermek a szexuális élethez közelebb került, többet lát az életből. Mire felerősül, a szexuális kérdések, sejtelmek, kínzó vágyként lépnek föl életében s keresi, kutatja a szexuális vonatkozású könyvet, mert gondolatvilágát ez foglalkoztatja. Ez a helytelen érdeklődés sokszor túl korán és sokszor bizony túl intenzíven jelentkezik az ifjúnál. E téren tapintatos eljárással igyekszünk a könyvkérések rohamát gyengíteni és a szexuális felvilágosítást helyes irányba terelni. Megkönnyíti munkánkat, hogy megfelelő pedagógiai könyvekkel rendelkezünk, melyek az ifjúság téves irányban föllépő érdeklődését letompítják és sikeresen terelik helyes irányba. Sajnálatos megfigyelésünk, hogy a ma irodalmát óriási mértékben a túlhevített erotizmus szövi át, ami erősen vonzza a nagyközönség kritikátlan rétegének érdeklődését. Bizonyos mértékben igazolja megfigyelésünket a VI. sz. grafikon (külföldi szépirodalom magyar nyelven), melyből azt látjuk, hogy a 15-18 éves korcsoportjával szemben a 19-22 éves csoportjának oszlopa erőteljesen felszökik. Ennek magyarázata az, hogy közvetlen befolyásunk a 19-22 évekkkel kezdődőleg megszűnik és olvasóink könyvkérése nem esik korlátozás alá. Ezekben az években már kinyílik a szabad olvasás kapuja s az ismeretlent megismerni vágyók serege eddig tilos könyvterületek meghódítására tódul.

Könyvtárunk pedagógiai munkássága s annak célja nem titok, hiszen működésünk ezer meg ezer kritikus szem előtt pereg le. Érdeklünk, hogy minél többen tudják és lássák munkásságunkat, amit a népkultúra érdekében végzünk. Ezért vetítjük az olvasó elé grafikus ábrázolásban statisztikai kísérletünket, hogy a számok meggyőző erejével bemutassuk tevékenységünk részeredményét.

Mint minden statisztikai munkát, a könyvtári statisztika is hosszas és pontos munkát igényel. Ugyanolyan alapkövetelményekre kell ügyelni a könyvtár statisztikai munkájánál, mint egyéb téren végzett megfigyeléseknél. Körül-

tekintő gondossággal, előre meghatározott tervszerűséggel szabad csak a könyvtári megfigyeléseket lerögzíteni, hogy a téves eredmények elkerülhetők legyenek.

Statisztikai tanulmányunk célja a Fővárosi Könyvtár 9. sz. fiókkönyvtárában (Bakáts-tér 3.) a könyvtári nevelőmunka hatásának kimutatása *nőolvasói* körében. Statisztikai észleléseinket mellékesen, a folyamatos könyvtári munka mellett végeztük. 90 *kölcsönzési nap anyagából figyeltük meg nőolvasóink olvasását*. A napi könyvforgalomból kiemeltük a nőolvasóink által olvasott művek könyvkártyáit, a nyert adatokat külön észlelési lapra jegyeztük, melyek azután a további részletezés alapját képezték. Lehetséges, sőt bizonyos, hogy más eredményeket nyerhettünk volna, ha megfigyelésünk körét a Fővárosi Könyvtár néhány fiókkönyvtárának egész évi észlelési adataival kibővítve dolgozzuk fel. Az adatgyűjtést 1937 szeptember 30-án kezdtük és 1938 január 11-ig folytattuk megszakítás nélkül. Ezt az időszakot azért választottuk, mert tapasztalataink szerint ezek a hónapok azok, amelyekben a könyvolvasás legerőteljesebb. Az őszi és téli napok a könyv napjai. Az emberek bevonulnak otthonukba és a nyári pihenés és viszonylagos olvasási tétlenség után mindenki mohón nyúl egy-egy jó könyv után. Ezt az időpontot kellett választanunk nagyszámú diákolvasóink miatt is. Ekkor indul meg az iskolai tanév s ekkor kezdik keresni a diákok az iskolai kötelező olvasmányokat. Fontos ez egy ilyen rövid időre kiterjedő időszaki megfigyelésnél. A kötelező olvasmányanyagnak is szerepelnie kell a megfigyelt olvasmányok között.

1937-ben 9. sz. fiókkönyvtárunk olvasóinak összes száma 1527 volt. A nők (felnőttek és serdülők) száma ebből 588 (38.5%). A vizsgált 90 nap alatt az 588 nőolvasó olvasott 6222 szépirodalmi és 875 ismeretterjesztő művet, összesen 7097 művet. Bár csak 90 nap könyvolvasását vettük figyelembe, mégis nyugodtan következtethetünk nőolvasóink egy évi könyvolvasására. Megállapíthatjuk, hogy a 38.5% nőolvasó viszonylag többet olvasott, mint a 61.5% férfi. Adataink helyességét igazolja tapasztalati megfigyelésünk, mely szerint nagyon sok férfiolvasó nem saját használatára kölcsönöz könyvet, hanem igen sok esetben nőhozzátartozói számára.

A következő lapokon statisztikai megfigyeléseinket közöljük. Az I. és a II. statisztikai tábla a magyar és a magyarra fordított külföldi szépirodalom statisztikájáról számol be. A szerzőket népszerűségük (olvasottságuk) rendjében soroljuk föl. Meg kell jegyeznünk, hogy több szerzőtől kölcsönöztünk ki könyvet, mint amennyit itt felsorolunk, de céltalannak tartottuk az észlelési idő alatt egyszer vagy kétszer olvasott szerzőket is megemlíteni.

Ideális rangsormegállapítást, törvényszerűséget akkor nyerhettünk volna, ha kutatásunkat Walter Hoffmann könyvtári statisztikája (Lektüre der Frau) szerint, hosszú időn keresztül, esetleg több éven át folytattuk volna, vagy legalább oly tömegű, bár rövid idő alatt nyert adattal rendelkezni, mely adatokban a nagyszámok törvénye érvényesül. Megfigyeléseink alapján közölhetjük, hogy olvasóink nagy százaléka a reklám hatása alatt áll és leggyakrabban a hirdetett könyveket kéri. A meglévő anyagot, mely jobb a hirdetett könyveknél, csak kényszerűségből olvassa el. Bár könyvajánlásainkat szívesen fogadja a közönség és kéri is támogató felvilágosításunkat, mégis a divat, a reklám hatása alatt pergőtűszerű kérések özöne zúdul a könyvtárosra, az új könyvek érdekében.

Kétségtelen, hogy a könyvtárnak lépést kell tartania a modern irodalommal, de csak bizonyos keretek között, mert ha anyagát túlterhelné csak divatos könyv-

vekkal, könnyen megtörténhetnek, hogy raktára a divat elmúltával sok felesleges teherrel telnék meg s ez a könyvtár eleven életének végét jelentené. A könyvtár legfőbb feladata tehát, hogy divattól függetlenül idő és értékálló könyveket szerezzen be. Ha egy könyvtár könyvvállományának nagy része az idők folyamán elavul, akkor a könyvtár visszafejlődik. Hogy egy könyvtár fejlődését megőrizhesse, szükséges időnkint anyagának felfrissítése. A holt, a nem olvasott anyag selejtezése vagy áthelyezése révén a könyvtárnak minőségi munkáját kell megővnia. A *minőségi munka fokmérője* minden népkönyvtár értékének! A városi¹ könyvtárak olvasóit, tehát a városi embert a folyóiratok, az előadások, a reklám, az újság stb. nagy vonalakban tájékoztatják a megjelent könyvújdonságokról s így több-kevesebb kritikai előkészítéssel nyúlnak a könyvhöz, de olvasásuk *természetesen* szórakozás. Nekünk *ezt* a szórakozást a kulturális színvonal emelése érdekében hasznossá, ízlés- és erkölcsnevelő szempontból értékessé kell tennünk.

Az I. sz. táblázaton az írók olvasottsági rangsorának érdekes hullámzását figyelhetjük meg. A középiskolás leánytanulók csoportjának olvasását két tényező szabályozza: az iskola és a könyvtár. Az iskolai kötelező olvasmányok oly intenzíven jelentkeznek könyvkéréseikben, hogy sok ma még divatos író is megelőznek a kötelező olvasmányok írói, így: Eötvös J. megelőzi Gulácsyt; Jósika, Arany J., Kemény Zs. olvasása Komáromit; Kisfaludy K. és Vörösmarty Zilahyt és Tormayt, sőt a ma legdivatosabb író, Harsányi Zs.-t is, aki pedig magyartárgyú életrajzregényeivel kétségkívül hasznos munkát végzett az oktató szépirodalom terén. Kiemelkedő jelenség Mécs László verseinek aránylagosan intenzív olvasása. Ez azzal magyarázható, hogy napjaink két uralkodó vezéreszméje, a nemzeti gondolat megerősödése és a vallásos élet megújítása az, ami az iskolai oktatást is erősen átszövi és az ifjúságon keresztül a könyvtári életben is érezteti hatását. A diáklányok olvassák ma a legtöbb színművet és költeményt, ez számszerűen is kidomborodik az V. és VIII. sz. grafikus táblán. Ez az érdeklődés is szorosan összefügg az iskolával, Arany, Vörösmarty, Petőfi, Mécs, Csokonai stb. költeményei és Kisfaludy, Shakespeare, Gaal, Szigligeti, Molière, Herczeg, Zilahy, Gárdonyi stb. színművei is kötelező olvasmányok.

Nem tudjuk annak okát, hogy fiókkönyvtárunkban Ady műveit nőolvasóink miért nem olvassák, holott könyvvállományunkban Ady művei meglehetősen nagy példányszámban szerepelnek; ugyanezt a jelenséget észleltük Szabó Dezső műveinél is, melyek pedig a húszas években nagy érdeklődésnek örvendtek. Mindkét szerző munkáit ma inkább férfiolvasóink olvassák. Ilyen és hasonló jelenségek magyarázata külön kutatást igényelne. S ez nem volna érdektelen, mert sok rejtett olvasó-lélektani jelenségre rávilágítana. Középiskolás lányoknál, Herczeg Ferenc és Csathó Kálmán áll az olvasási rangsorban az első és harmadik helyen, ezzel szemben az intellektuális dolgozó csoportban Herczeg a 10., Csathó a 21. helyen helyezkedik el; a háztartásbeli, nem dolgozó intellektuális csoportban pedig Herczeg a 4., Csathó a 13. helyen látható. Ennek az a magyarázata, hogy mind a két csoport már középiskolai tanulmányi ideje alatt megismerte a fentemlített két szerző műveit. Nőolvasóink olvasmányai között a következő írókat találjuk az élcsoporthoz: Surányit, Gulácsyt, Komáromit, Móriczot, Herczeget, Zilahyt, Nyíró és Harsányit s végül, de még mindig elsősorban Jókait. A felsorolt írókat főként Egyedül vagyunk, Míg új a szerelem, Nagy Lajos, Pro Libertate, Mathias Rex, Magyar Rapszódia, Jézusfaragó ember stb. új megjelenésű műveikért keresik.

A magyarnyelvű irodalomban azok az írók szerepelnek sűrűbb olvasással, kiket még ifjabb korban szerettek volna megismerni olvasóink, de a helyes könyvszelekció csak a későbbi években a (19 évtől) nyújt.

Munkásosztálybeli olvasóink regényolvasását a magyar és a külföldi (magyarnyelvű) irodalom szerzői közül a realista írók érdeklik elsősorban. Dosztojevszkij emelkedik ki a legtöbbet olvasott írók közül. Tapasztalatunk alapján megemlíthetjük, hogy ez a csoport Zolától elfordulóban van és inkább az orosz és északi írókat keresi. Érdeklődésük sok szempontból egyoldalú. Mi, ajánlásainkkal az egyoldalú érdeklődést helyes irányba igyekszünk fordítani. Elsősorban a magyar és csak másodsorban a külföldi szerzők legjobb műveit ajánljuk. A háztartásbeli munkások olvasási adatait nem bontottuk szét, mert a rendelkezésünkre álló adatmennyiség erre nem elegendő.

E réteg idegennyelvű olvasásáról sem közölhetünk tabellát, mert az elenyészően kicsiny adatmennyiség kategóriák szerinti tagozása esetén teljesen szétporlott volna. Hogy fogalmunk legyen a legolvasottabb külföldi írókról, néhányat felsorolunk: Galsworthy 18, Mann Th. 15, Schnitzler 11, Proust 9, Undset 8, Ganghoffer, Hauptmann G., Herzog, Loti, Wells H. G., Zweig S. 6; Bartsch, Kästner, P. Keller, Michaelis, Sudermann műveit 5 esetben olvasták stb. Összegezésként közöljük, hogy az I. és II. sz. tabellát 243 magyar, 217 külföldi, (magyarnyelvű) és ebben a bekezdésben felsorolt, 190 külföldi író (idegen-nyelvű) műveinek olvasási adataiból állítottuk össze.

Bár nem tartozik jelen statisztikai munkálatunkba, mégis megemlíthetjük, hogy a munkás-olvasók száma állandó emelkedést mutat könyvtárunk olvasói között. Bémunkás-kategóriába tartozó olvasónk volt 1934-ben 148, 1935-ben 173, 1936-ban 182, 1937-ben 223.

A népkönyvtár lüktető életének 90 napját mutatjuk be a grafikus melléletekben, statisztikai megfigyelések alapján. Felvilágosítást nyerünk sok, eddig ismeretlen könyvtári jelenségről; meglátjuk az irányító, a segítő és védő könyvtári tevékenységet. A könyvtár pedagógiai feladatának, munkásságának ismertetése után lássuk e tevékenység eredményét a grafikus ábrákon.

Az V. sz. grafikus ábra igazolja az előző oldalak megállapításait. A magyar szépirodalom, a magyar szellem és történelem megismertetése alapvető feladatunk. Az V. sz. grafikus ábrán az életkorok különböző kategóriáit látjuk. A korcsoportokat négy éves egységekbe foglaltuk, mert csak így tudtuk elválasztani az erősebb ellenőrzés alatt álló csoportot a többi korcsoporttól.

Az életkorok különböző csoportjai közül élesen kiugrik a 15-18 évesek könyvolvasása. Ez a csoport bár 29-3%-kal szerepel olvasóink között, a magyar szépirodalom 90 napi olvasásából mégis 41-0%-ban vette ki részét (V. sz.), ha a műfajok szerinti százalékot összeadjuk (R = regény, E = elbeszélés, K = költemény, Sz = színmű.). A 19-22 évesek csoportja 15-3%-os arányszámához képest csupán 13-5% magyar szépirodalmat olvasott. Az idősebb olvasók csoportjában •- a korlátozások megszűntével – a külföldi irodalom olvasása emelkedik. A 19-22 éves olvasók csak 15.3%-ban olvastak magyar szépirodalmat s 20-1%-ban magyarra fordított külföldit. Hasonló az arány a többi korcsoportban is (1. az V. és a VI. sz. grafikus táblát.)

A VII. sz. grafikon nőolvasóink nyelvtudásbeli készségét világítja meg a korcsoportok keretében. Hogy a feltűnő jelenségeket megérthessük, a VII. sz. grafikon, műfajok szerint összevont (R. E. K. Sz.) százalékos adatait össze kell hasonlítanunk olvasóink korcsoportok szerinti százalékos megoszlásával. (IV. sz.

tabella.) Azt látjuk, hogy a 15-18 évesek 29.3%-kal emelkednek ki olvasóink közül (IV. sz. tabella) viszont csak 8.5%-kal szerepelnek az idegen-nyelvű könyvek olvasásában (VII. sz. t.); ezzel szemben a 27-30 éveseket olvasóink között 7.3%-kal látjuk (IV. sz. t.), mégis a VII. sz. grafikus tabellán 14.0% idegen-nyelvű könyv-olvasással szerepelnek. A 31-34 évesek, a fentiek szerint összehasonlított olvasása ismét hanyatlik, míg a közbenső évek idegen-nyelvű olvasása ismét fokozatosan emelkedik és a 47-50 évesek korcsoportjával éri el a legnagyobb (16.2%-t) (VII. sz. t.) százalékot, annak ellenére, hogy ez a csoport olvasóink között (IV. sz. t.) csupán 3-2%-kal vesz részt. Ezekből az összehasonlító adatokból azt következtethetjük hogy az iskolai nyelvtanulás igazi eredménye a 27-30 évesek csoportjánál mutatkozik. Az iskolában megadott alap a további években magánszorgalommal fejlesztve, körülbelül ezekben az években éri el azt a nyelvtudásbeli készséget, hogy az idegen-nyelvű könyvek olvasása ilyen eredményt mutasson. A 31-34 évesek csoportjától a 47-50 évesek csoportjáig fölfelé haladó irányt észlelünk a VII. sz. grafikus tabellán. Az iskolában és azután következő években az idegen nyelvet tanultak csoportjához újabb idegen nyelvkészségű csoportok is kapcsolódnak, akik tudásukat a későbbi évek folyamán nyelvkurzusokon szerezték, vagy tökéletesítették. E csoportok tudásbeli eredménye a 47-50 évesek (VII. sz. t.) idegen-nyelvű könyvolvasásánál jelentkezik. Az idősebbek idegen-nyelvű olvasása a családban szerzett nyelvkészség, esetleg a származás eredménye.

Az összes szépirodalom korcsoportok szerint megoszló olvasását látjuk a VIII. sz. grafikus tabellán, ahol a legfiatalabb korosztály olvasása 31.8%-kal kiemelkedik a többi csoport közül. Egy olvasóra itt átlagban, a megfigyelt idő alatt 11.3 mű esett. Ez viszonylag nagy olvasási intenzitás, ha figyelembe vesszük, hogy az olvasók kérését mennyiségi szempontokból a könyvanyag elégtelensége miatt korlátozni vagyunk kénytelenek. Kevés kivétellel ezt az átlagolvasást látjuk feltüntetve az alsó- és középkorcsoportokban is. A magasabb korosztályok nagyobb átlagolvasásának az a magyarázata, hogy a kiadott könyvmennyiséget itt nem szabályoztuk olyan erősen, mert ezekben az években megszűnt a könyv nevelő, továbbképző szerepe és csak mint szórakozási lehetőség jelentkezik.

Olvasóink foglalkozásbeli csoportosításában sok viszonylatban ugyanazok a jellegzetességek domborodnak ki, mint a korosztály szerinti szétválasztásban. A tanulókra vonatkozó megállapításaink és következtetéseink ugyanúgy érvényesek a IX.-XII. sz. grafikus tabellákon észlelhető jelenségekre, mint már előzőleg az V-VIII. sz. grafikus tabelláknál kifejtettük. A foglalkozás és korcsoportok szerinti összeállításban lényeges eltérés nincs. Tanulókategóriában felvett nő-olvasóink a III. sz. tabellán 27.4%-kal szerepelnek, míg a IV. sz. tabellán a 15-18 évesek csoportja olvasóinknak 29.3%-t adja, ebből számszerűleg látjuk, hogy előző megállapításaink a foglalkozási kategóriában is megfelelőek. Az egyetemi hallgatónő olvasásának grafikus ábrázolása is megfelel az előző oldalakon a tapasztalat alapján lerögzített megállapításoknak.

A IX. sz. grafikus tabella kidomborítja az iskoláslányok magyarnyelvű szépirodalmi olvasásának nagy méretét, amelyet azonban az iskola és a könyvtár, oktató és nevelő célkitűzései szabályoznak. A magyarnyelvű szépirodalmi könyveknek 40.3%-át olvasták iskoláslány olvasóink. Bár számszerűen csak 27.4%-kal szerepelnek, könyvolvasásuk jóval meghaladja (1. a III. sz. tabellát) százalék-számukat. A foglalkozási kategóriák többi csoportjainak magyar szépirodalmi olvasása százalékosan nem haladja meg az olvasók között elfoglalt számarányt, a munkás kategóriákban annál még kevesebb is.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy mennyire fontos a magyar szépirodalom fokozott ajánlása a könyvtárban, mert a magyar írók adják a sokak előtt ismeretlen magyar élet, a vidék és a város társadalomrajzát. Sokan tudatosan elfordulnak a magyar íróktól és csak a külföldi szerzőket keresik. Erre mutat többek között a X. sz. tábla, ahol azt látjuk, hogy az idegen írók műveit majdnem minden kategória előnyben részesíti. Az olvasásnak ilyen irányú eltolódása jelentéktelen azoknál a foglalkozási csoportoknál, melyeknél feltételezzük vagy tudjuk, hogy a magyar irodalom jelentős szerzőit és műveit tanulmányaik alapján már megismerték. De nem közömbös ez azoknál a kategóriáknál, ahol a magyar irodalom megismerése bármely okból elmaradt. A munkásnők és háztartásbeli munkásnők (családtag) kategóriájának olvasása a IX. sz. grafikus táblán (magyar szépirodalom) 11.2%-ot és 4.0%-ot mutat; a X. sz. grafikus táblán (külföldi szépirodalom magyarul) már 17.3% és 6.3% az összevont százalékos eredmény, viszont a III. sz. tábla szerint olvasóink között a munkásnők csoportja 12.1%-kal, a háztartásbeli munkásnők (családtag) 5.9%-kal vesznek részt. Ebből látjuk, hogy e kategóriák érdeklődése aránytalanul nagyobb az idegen írók művei iránt.

Nagyon érdekes a XI. grafikus táblázat eredménye. Toronymagasan kiugrik itt az intellektuális háztartásbeli (családtag) olvasónők idegen-nyelvű olvasása, 58.9% eredményével (összesítve 61.0%). Utána következik az intellektuális dolgozónők csoportjának 15.5 %-a (összesítve 16.6%). Ezekben az eredményekben is beigazolódik előző következtetésünk. Az intellektuális dolgozó nő kisebb százalékát az magyarázza, hogy a könyvtárat pihenés céljából keresi fel, csak szórakozni akar s a legkisebb szellemi munkára sem hajlandó.

A könyvtár nevelő munkássága minden téren kiviláglik, bármilyen oldalról világítjuk is meg működését. Ha a XII. sz. grafikus táblázat (összes szépirodalom) átlagolvasását szemléljük, örömmel tapasztaljuk, hogy a munkásnők átlagolvasása is eléri az egy olvasóra eső 11.1%-ot.

Egyéni elgondolás alapján kíséreljük meg a XIII. és XIV. sz. tabella összeállítását és az annak eredményét mutató XV. grafikus ábra megszerkesztését.

Látjuk a tabellákon, hogy a társadalmi regények (lélek-, kor- és erkölcsrajzok) olvasása adja szépirodalmi művek zömét (53.5%-ot. XV. sz. grafikon). Ez természetes is, ha figyelembe vesszük, hogy olvasóink a regényirodalomban elsősorban szórakozást keresnek. Számarányához viszonyítva a munkásnők csoportja keresi legjobban a társadalmi vonatkozású regényeket. Az analitikus regény a háztartásbeli intellektuális nő olvasmánya. A kalandos regény olvasása normális keretek között mozog. A divatos életrajz-regények hű olvasóit is az intellektuális nőolvasók csoportja adja.

A XIV. sz. tabella, az olvasók kora alapján összeállított olvasást mutatja abszolút számokban. Sajnos, itt is beigazolódik, hogy nagy megfigyelési anyag nélkül nem lehet komoly észlelést végezni. A nyert adatok elporlanak a szétbontott tartalmi és korcsoportok között. Igazolja a 15-18, 19-22, 23-26 évek adatainak jellemző tömörsége és a további évek semmitmondó, hanyatló adathalmaza. Sokkal érdekesebb a XV. sz. grafikon szemléltető oszlopsora, ahol a tartalom szerint megfigyelt olvasás jellemző sajátosságai a kis számok ellenére is kidomborodnak. Jobban megértjük a XV. sz. grafikont, ha az I. és II. sz. tabella adatait is átnézzük. Az analitikus regény aránylagos kisméretű olvasását az magyarázza, hogy itt csak a magyar írókat és külföldi írók magyar fordításait vettük figyelembe. Az analitikus és pszichológiai regénynek kétségtelenül nagyobb százaléku olvasását észlelhettük volna, ha a külföldi, idegennyelvű írók adatait is feldolgozzuk, mert tapasztalatból tudjuk, hogy az analitikus regényeket inkább

nőolvasók keresik. A kalandos regények 7.0%-os szereplését az magyarázza, hogy olvasóink 55.4%-a 15-26 évesekből áll. Az életrajz-regény, az utóbbi évek divatos műfaja, nálunk nagyrészt az ismeretterjesztő anyagban szerepel és ott domináns helyet foglal el, a »9« szak (történelem, földrajz, életrajz gyűjtőfogalom alatt). A hazafias regény olvasásának 1.7%-os olvasási százalékát az magyarázza, hogy ilyen tárgyú könyvünk aránylag kevés van a felnőttek irodalmában és ami van, inkább a történelem-szakcsoportba tartozik. Humoros tárgyú könyvet (3-5%) nők között is leginkább a szellemi munkások olvastak. Természetleíró és néprajzi vonatkozású könyvek inkább az ismeretterjesztő irodalom körébe tartoznak, de néhányat mégis ide, a szépirodalmi könyvek közé kellett soroznunk. Ilyenek: Buck, Bársony I., Saiten, Fleuron stb. könyvei. Ezeket nőolvasóink sűrűn olvassák. Háborús tartalmú szépirodalmi könyvet nőolvasóink csak nagyon kis mértékben olvastak.

Nagyjában nőolvasóink *ismeretterjesztő* olvasására is vonatkoznak a XIII. és XIV. tábláról mondtak. Itt, sajnos, még kevesebb adattal rendelkezünk. Taglétszámunkban (III. sz. tabella) az intellektuális csoport a tanulók és egyetemi hallgatók nélkül 47.5%-kal szerepel, míg a két munkásnő-csoport 18.0%-kal (III. sz. tabella), az ismeretterjesztő könyvek olvasásában az intellektuális csoportok 47.4%-kal, a munkáscsoportok csak 15.4%-kal szerepelnek. Munkásnő-olvasóink érdeklődése az ismeretterjesztő könyvek iránt lanya. Korábbi statisztikai megfigyelésünkől tudjuk (Ifjúsági Vezető XI. évf., 7-8. számban Fort S.: Egy fővárosi népkönyvtár élete számokban), hogy munkás férfiolvasóink ismeretterjesztő olvasása ezzel szemben intenzív volt. Ez a jelenség arra ösztönöz, hogy ismeretterjesztő anyagunkat erősebb ajánlással munkásnő-olvasóinkkal is megkedveltessük. Itt van leginkább szükség az ismeretek pótlására. Intellektuális nőolvasóinkat főleg a regényes életrajzok, utazási, útleírás és művészeti könyvek érdeklik. Népszerű vallástudományi könyveinkből az észlelési idő alatt az egyetemi hallgatóknak és a munkásnők csoportja nem olvasott ismeretterjesztő könyvet. Tanuló-csoportunk ismeretterjesztő olvasását elsősorban az iskola irányítja, itt ezért az irodalomtörténet emelkedik ki leginkább. Művészeti könyveinket az intellektuális és tanuló-csoportba tartozó olvasóink keresték, de érdeklődéssel fordult a művészet felé a munkásnők csoportja is. A társadalomtudomány köréből főleg a neveléssel foglalkozó könyvek érdekelték nőolvasóinkat. Egyetemi hallgatónő olvasóink érdeklődését is a tanulmányi követelmények szabályozták. Az ismeretterjesztő könyvek olvasása a korról fokozatosan csökken. A tanulóévek intenzív és az ezt követő évek hanyatló irányú ismeretszerzési kedvet mutatnak.

Nőolvasóink olvasását általánosságban is jellemzi, hogy ismeretterjesztő könyvet viszonylagosan keveset olvasnak, 86.2% szépirodalommal szemben mindössze 13.8% ismeretterjesztő mű olvasását észeltük. Tapasztalati és adatbeli tényekből leszűrhetjük azt, hogy könyvtárunknak fokozottabb erővel kell nőolvasóit az ismeretterjesztő könyvek olvasására serkenteni, mert a könyvtár nevelő célját elsősorban ismeretterjesztő anyagán keresztül teljesítheti.

A XVI. sz., XVII. sz. és XVIII. sz. körgrafikonok a megfigyelés 90 napjának összesített eredményét mutatják. Megtudjuk ebből, hogy 588 nőolvasónk (az összes olvasók 38.5%) érdeklődése műfaj, nyelv- és ismeretterjesztő szempontjából miként oszlik meg. A XVI. sz. körgrafikonban a regény 81.4%-os olvasása mellett eltörpül az elbeszélés, költemény és színmű olvasása. Amint látjuk, ma a regény a domináló olvasmány. Költeményt kevesen olvasnak. Ami érdeklődés ez irányban megnyilvánul, azt elsősorban az iskolai tanulmányok indokolják. A magyar

külföldi (magyarnyelvű) és idegennyelvű szépirodalom (XVII. sz. grafikon), valamint a szépirodalom és ismeretterjesztő művek (XVIII. sz. körgrafikon) olvasásának arányát az előző oldalakon részletes tabellákön mutattuk be, itt csupán annyit jegyzünk meg, hogy a Fővárosi Könyvtár közművelődési fiókkönyvtáraink állandó törekvése, a szellemi színvonal lehetőleg minél magasabbra emelése.

Statisztikai megfigyelésünk adatait a Főv. Könyvtár 9. sz. fiókkönyvtára 588 nőolvasójának 90 napi olvasmányából vontuk le. A nyert eredményeket és tapasztalatokat ellenpróbával igyekszünk alátámasztani. Eredeti feldolgozásunk a könyvtár olvasóinak általunk és könyvanyagunktól befolyásolt olvasását adja, ezzel szemben alább az olvasók kérései alapján, tőlünk és könyvanyagunktól függetlenül azon kérések összegezését kapjuk, melyeket az olvasók erre a célra kiosztott, külön észlelési lapokon, szabad elhatározásból, teljesen önként, tehát minden kényszer nélkül szolgáltatnak megfigyelésünkhöz. A kiosztott lapokon, amelyeken csak a foglalkozást és az életkort kellett feltüntetni, név nélkül – elsősorban a következő kérdésre kértünk választ: Melyik szerzőtől olvasna legszívesebben könyvet? A taglétszámunkba felvett 588 nőolvasó közül 221 (37.5%) válaszolt. És pedig a 161 tanulóból 67 (41.1%), a 42 egyet, hallgatóból 11 (26.1%), 158 intellektuális dolgozó közül 60 (37.9%), 71 munkásnő közül 31 (43.6%), 121 intellektuális háztartásbeli (családtag) közül 47 (38.8%), 35 háztartásbeli munkásnő (családtag) közül 5 (14.2%). Fel kell említenünk, hogy nagyon sok olvasónk a kiosztott lapot azzal a megjegyzéssel származtatta vissza, hogy igényeit a könyvtár kielégíti. Öröndetes jelenség munkásnő-olvasóinknak együttműködési hajlandósága könyvtárunkkal. (A kérdőlapokra 43.6%-ban válaszoltak.) Azt érezzük ebből az intenzív érdeklődésből, hogy nevelő munkánk nem hiábavaló. 221 nőolvasónk közül 16 olvasó csak általánosságban nyilatkozott. Szerzőt nem említett, csak modern írótól kért könyvet; 61 olvasó különféle szerzőt jelölt meg, mint akitől olvasni szeretne, 144 olvasó kérésében többször ismétlődő neveket találunk, ezeket alább felsoroljuk:

Harsányi Zs.....	23	Szántó Gy.....	3	Galsworthy.....	2
Nyirő.....	20	Dumas.....	3	Just B.....	2
Zsigrai.....	12	Rachmanova.....	3	Körmendi	2
Földi	10	Aldrich.....	2	Maugham S.....	2
Gulácsi	9	Barclay	2	Orczy E.....	2
Herczej. .^ ._____	7	Berend M.-né.....	2	Proust	2
Zilahy.....	6	Cronin	2	Reymont.....	2
Jókai	5	Eötvös.....	2	Wilder.....	2
Zweig St.....	5	Erdős.....	2	Tormay	2
Mitchel.....	4	Földes J.....	2	Tolsztoj L.....	2

Hogy világosan lássuk a különbséget a kért és a valóban megkapott olvasmányok között, nézzük meg az I. sz. táblázatot. A valóságos olvasás teljesen más rangsort mutat, mint az önként megnyilatkozó könyvkérés. Igazoltnak látjuk a könyvtár munkáját könyvanyag beszerzésében (preventív szelekció), a könyv duplikálásában, és a népkönyvtárosi nevelő munkában, – ha összehasonlítjuk az I. sz. táblázatot a fenti felsorolással.

I.

Leányközépiskolai tanuló.

Herczeg	193
Jókai.....	179
Csathó.....	86
Gárdonyi	78
Mikszáth.....	77
Eötvös J.....	70
Gulácsy.....	56
Jósika.....	42
Arany J.....	38
Kemény Zs.....	33
Komáromi J.....	32
Kisfaludy K.....	32
Vörösmarty	25
Tormay C.....	21
Zilahy L.....	20
Harsányi Zs.....	18
Móra F.....	16
Csiky G.....	16
Gaál J.....	16
Móricz Zs.....	15
Karinthy	14
Mécs L.....	13
Zsigrai.....	13
Kosáryné.....	12
Surányi.....	11
Rákosi V.....	11
Petőfi	10
Kosztolányi	9
Gvadányi	8
Katona J.....	8
Molnár F.....	8
Szederkényi	8
Vass G.....	5
Krúdy.....	6
Csokonai.....	6
Szőke S.....	6
Babits M.....	5
Bethlen M.....	5
Erdős R.....	5
Farkas P.....	5
Kármán	5
Makkai	5
Somogyvári	5
Szentmihályiné	5

Egyetemi hallgatónő.

Gárdonyi	10
Erdős R.....	8
Gulácsy.....	7
Kodolányi	6
Nyirő	5
Komáromi	5
Csathó.....	4
Heltai J.....	4
Kádár J.....	4
Karácsonyi B.....	4

Magyar szépirodalom.

Ligeti E.....	4
Móra F.....	4
Szabó D.....	4
Szántó Gy.....	4
Zilahy L.....	3
Harsányi Zs.....	3
Jókai.....	2

Intellektuális dolgozónő.

Jókai.....	35
Surányi.....	33
Gulácsy.....	32
Mikszáth.....	30
Komáromi	29
Erdős R.....	29
Harsányi	28
Tamási A.....	24
Zilahy L.....	21
Herczeg F.....	20
Nyirő J.....	18
Márai	18
Kosztolányi	16
Gárdonyi	15
Móra	15
Tormay.....	15
Móricz Zs.....	13
Karinthy	12
Kosáryné.....	12
Makkai	12
Csathó.....	11
Berendné	11
Eötvös J.....	11
Andai	10
Kós K.....	8
Szentmihályi	8
Ambrus.....	6
Bánffy	6
Heltai.....	6
Karácsonyi B.....	6
Kemény Zs.....	6
Körmendi.....	6
Szabó D.....	5
Szántó Gy.....	5
Szederkényi A.....	5
Zsigray.....	5

Munkásnő.

Jókai.....	40
Herczeg F.....	22
Erdős R.....	21
Mikszáth.....	17
Csathó K.....	15
Móricz Zs.....	14
Kosztolányi	13
Zilahy L.....	11
Komáromi J.....	11

Gárdonyi	10
Móra F.....	10
Karinthy	8
Nyirő	8
Székely M.....	8
Bókai.....	7
Gulácsy.....	7
Márai	7
Terescsényi	7
Tersánszky J.....	7
Beczássy J.....	6
Bibó	6
Gyulay P.....	6
Tamási Á.....	5
Szánthó Gy.....	5
Abonyi.....	4
Földi M.....	4
Surányi.....	4
Tormay.....	4

Háztartási intellektuális nő.

Harsányi Zs.....	30
Surányi.....	29
Móricz Zs.....	28
Herczeg F.....	27
Zilahy L.....	27
Nyirő J.....	22
Erdős R.....	19
Márai S.....	19
Mikszáth K.....	19
Jókai.....	18
Gulácsy.....	18
Somogyvári	18
Csathó.....	15
Gárdonyi G.....	14
Földi M.....	12
Makkai S.....	12
Komáromi	11
Szántó Gy.....	11
Tamási Á.....	11
Kemény Zs.....	10
Móra F.....	10
Bánffy M.....	9
Berde M.....	7
Szentmihályiné	7
Darnay K.....	6
Kosáryné.....	6
Szabó D.....	6
Terescsényi	6
Thury L.....	6
Babits.....	5
Berendné	5
Karácsonyi.....	5
Karinthy	5
Kós K.....	5
Szitnyai	5
Kosztolányi	4
Kuncz A.....	4

<i>Háztartási munkásnő.</i>		Surányi.....	82	Babits M.....	19
Jókai.....	15	Móricz Zs.....	77	Berde M.....	19
Gulácsy.....	8	Nyíró J.....	57	Berendné.....	19
Herceg F.....	6	Móra F.....	55	Beczássy.....	17
Gárdonyi G.....	5	Kemény Zs.....	50	Csiky G.....	17
Székely T.....	5	Jósika.....	48	Kaffka M.....	17
Arany J.....	5	Márai.....	48	Mécs L.....	17
Harsányi.....	4	Tamási Á.....	48	Székely M.....	17
Kaffka M.....	4	Tormay.....	47	Gaál J.....	16
Komáromi.....	4	Kosztolányi.....	44	Karácsonyi B.....	16
Móricz Zs.....	4	Karinthy.....	40	Darnai.....	15
Surányi M.....	4	Kosáryné.....	35	Gergely.....	15
Zilahy.....	3	Makkai.....	35	Bókay.....	14
		Kisfaludy.....	34	Molnár F.....	14
		Vörösmarty.....	31	Bibó.....	13
<i>Összesen.</i>		Somogyvári.....	29	Kuncz A.....	13
Jókai.....	289	Szántó Gy.....	27	Ambrus.....	12
Herczeg R.....	274	Andai.....	23	Krúdy.....	12
Mikszáth.....	174	Földi M.....	23	Szitnyai.....	12
Csathó.....	140	Kodolányi.....	22	Vas G.....	12
Gárdonyi.....	130	Zsigrai.....	22	Gáspár J.....	11
Gulácsy I.....	128	Rákosi V.....	21	Szöke S.....	11
Komáromi.....	92	Szentmihályiné.....	21	Tersánszky.....	11
Harsányi Zs.....	89	Bánffy M.....	20	Thury L.....	11
Eötvös J.....	89	Heltai.....	20	Ligeti.....	10
Zilahy L.....	85	Kós K.....	20	Petőfi.....	10
Erdős R.....	85	Szabó D.....	20	Werner.....	10
		Terescsényi.....	20	Ady E.....	9

II.

Külföldi szépirodalom (magyar nyelven).

<i>Leányközépiskolai tanuló.</i>		<i>Egyetemi hallgatónő.</i>		Kipling.....	10
London.....	19	Lewis S.....	5	Maugham.....	10
Lagerlöf.....	16	Zweig S.....	5	Zweig S.....	10
Dumas.....	16	Buck.....	4	Benoit.....	9
Shakespeare.....	15	Hauptmann.....	4	Huxley.....	9
Verne.....	14	Tolsztoj.....	4	London.....	9
Barclay.....	11	Dosztojevszkij.....	3	Maupassant.....	9
Ibsen.....	10	Hamsun.....	3	Werfel.....	9
Dickens.....	9	Le Fort.....	3	Mauriac.....	8
Günther.....	9	Loti.....	3	Walpole.....	8
Haggard.....	9	Reade.....	3	Wassermann.....	8
Orczy.....	9	Mann.....	3	Rolland.....	7
Lewis S.....	8			Hugo.....	6
Goethe.....	7	<i>Intellektuális dolgozónő.</i>		Prévost.....	6
Loti.....	7	Lewis S.....	25	Stendhal.....	6
Galsworthy.....	6	Mann Th.....	21	Tolsztoj.....	6
Hugo.....	6	Galsworthy.....	20	Zola.....	6
Kipling.....	6	Lagerlöf.....	15	Buck.....	5
Schiller.....	6	Undset.....	14	Dante.....	5
Tolsztoj.....	6	Farrere.....	13	Hamsun.....	5
Dante.....	5	Ostenso.....	12	Hauptmann.....	5
Rachmanova.....	5	Mereskovszkij.....	11	Le Fort.....	5
Turgenyev.....	5	Rachmanova.....	11	Michaelis.....	5
Molière.....	4	Wells.....	11	Turgenyev.....	5
Montgomery.....	4			Anet.....	4
Scott.....	4			Barbusse.....	4
				Bonsels.....	4

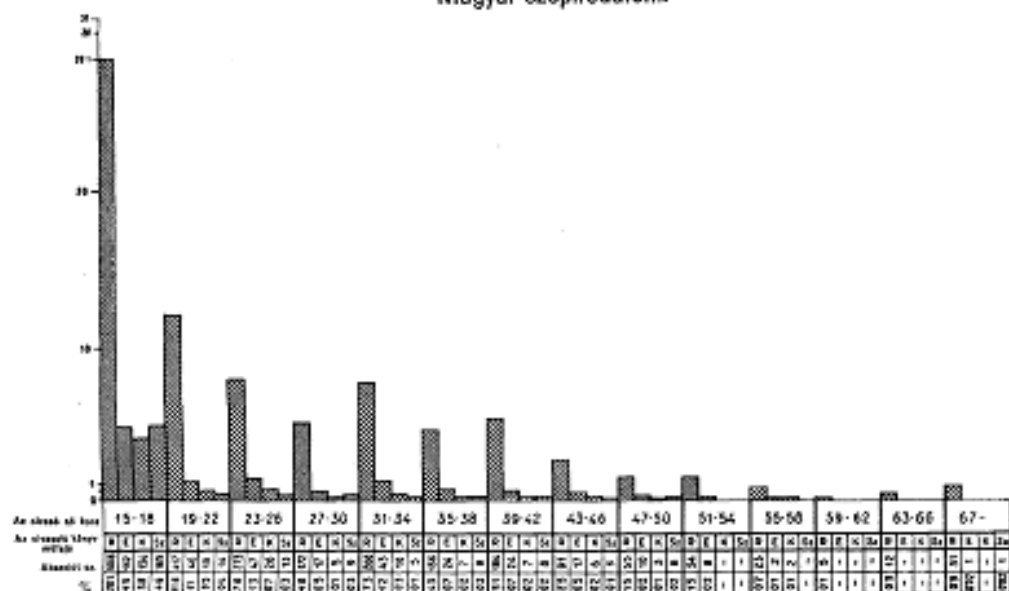
III.

Az olvasók foglalkozási csoportja	Az olvasók abszolút száma	Az olvasók %-a
Leánytanuló	161	27,4
Egyetemi hallgató	42	7,1
Intellekt. dolgozó	158	26,9
Munkás	71	12,1
Háztartási intellekt. nő	121	20,6
Háztartási munkás	35	5,9
Összesen	588	100%

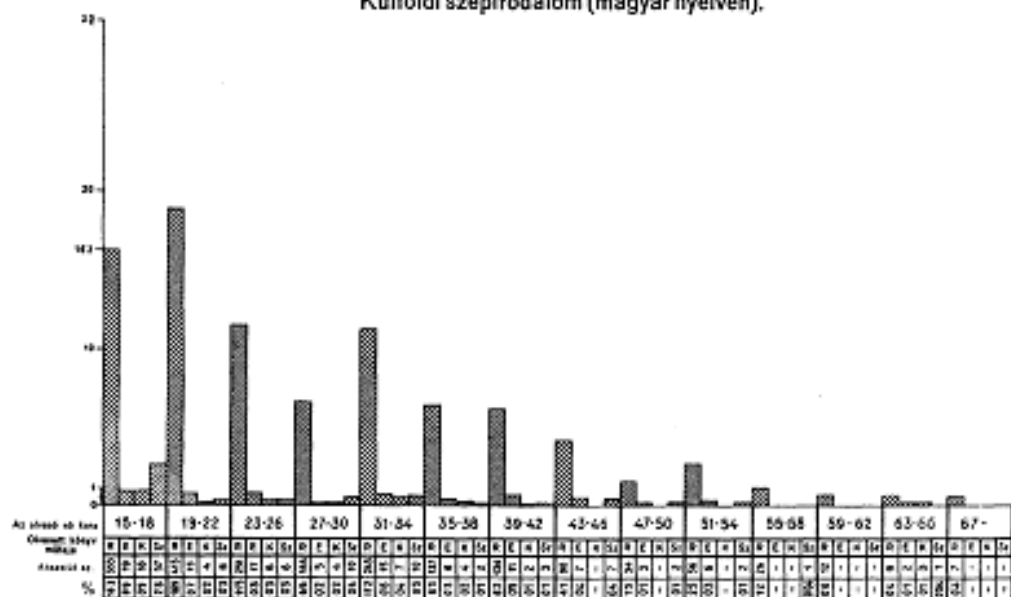
IV.

Az olvasók életkorcsoportja	Az olvasók abszolút száma	Az olvasók %-a
15—18 évesek	172	29,3
19—22 *	90	15,3
23—26 *	61	10,4
27—30 *	43	7,3
31—34 *	49	8,3
35—38 *	36	6,1
39—42 *	49	8,3
43—46 *	50	8,5
47—50 *	19	3,2
51—54 *	10	1,7
55—58 *	7	1,2
59—62 *	13	2,2
63—66 *	2	0,3
67— *	5	0,8
Összesen	588	100%

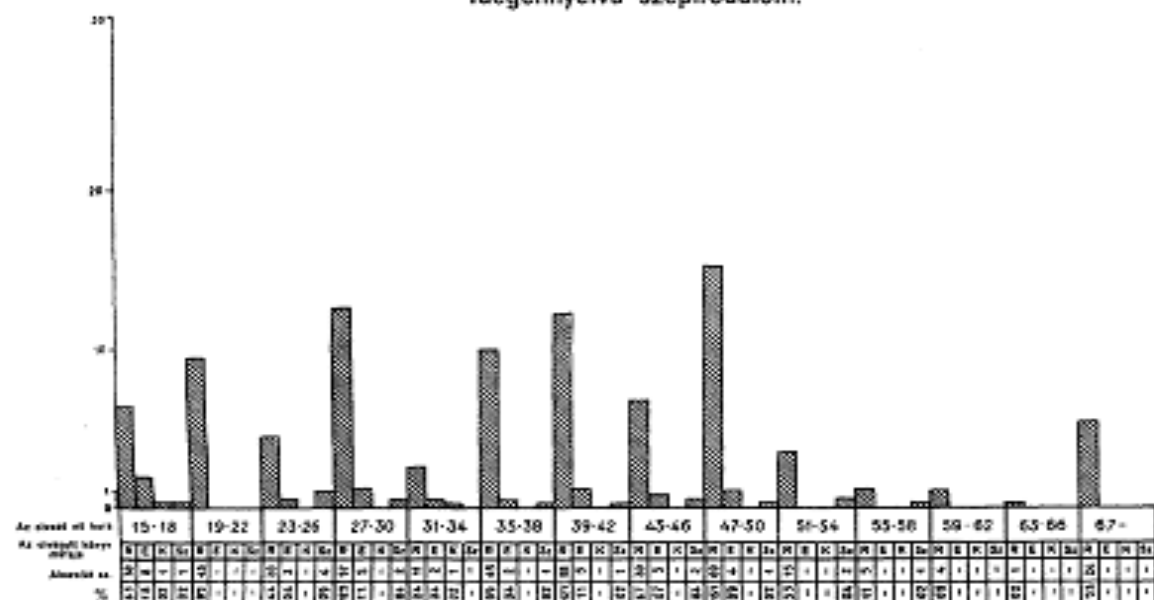
V.
Magyar szépirodalom.

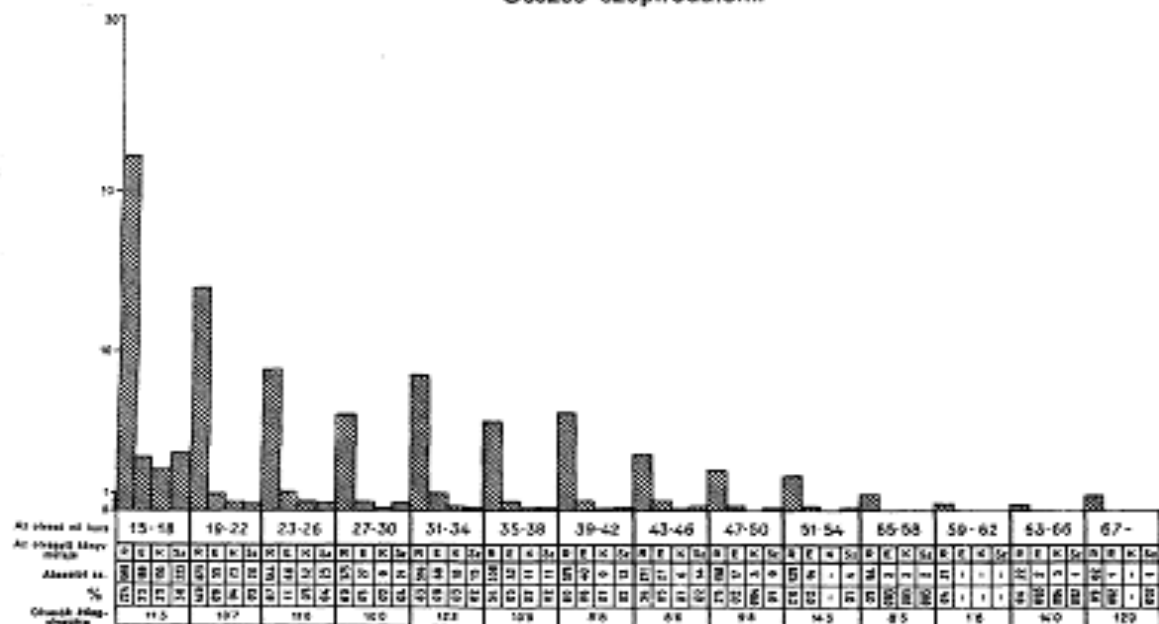
VI.
Külföldi szépirodalom (magyar nyelven).

VII.
Idegennyelvű szépirodalom.

VIII.
Összes szépirodalom.

XIII.

Magyar és magyarnyelvű külföldi szépirodalom csoportosítása tartalom szerint.

Az olvasott regények tartalmi szerinti csoportosítása	Tarab	Egyf. költ.	Int. elvíg.	Munkán	Tört. irad.	Hátr. munk.	Összesen
Kör-, szokás-, erkölcs-, társadalomrajz	709	147	661	423	617	153	2.710
Történeti r.	311	39	179	67	130	39	765
Psychológiai, analitikus r.	33	26	112	70	106	8	360
Parasztság, falu népe, szokása	89	15	65	35	54	7	265
Kaland	96	15	103	45	90	18	359
Életrajz	39	10	69	22	63	13	212
Hazafias	23	2	21	12	29	3	90
Humoros, anekdóta	37	10	63	26	31	4	171
Idegen népek néprajza	20	3	21	7	10	1	62
Természet	2	2	8	2	2	2	18
Háború	4	2	9	8	11	1	38
Egyéb	9	5	3	3	9	—	29
Összesen	1.376	276	1.304	720	1.151	249	5.076

XIV.

Az olvasott regények tartalmi szerinti csoportosítása	16-18	19-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	45-60	61-66	67-72	73-78	79-84	85-90	91-96	97-102	103-108	109-114	Összesen
Kör-, szokás-, erkölcs-, társadalomrajz	773	522	300	170	280	176	192	116	46	58	29	6	23	19	2.710			
Történeti r.	322	100	77	31	65	41	51	27	20	19	3	3	2	4	765			
Psychológiai, analitikus r.	39	57	49	37	60	19	29	17	11	14	2	2	4	—	360			
Parasztság, falu népe, szokása	97	31	35	24	24	13	15	11	3	5	2	1	1	1	265			
Kaland	101	63	46	51	16	21	20	16	5	8	4	4	1	1	359			
Életrajz	38	39	22	19	31	25	13	3	9	9	3	—	—	1	212			
Hazafias	24	13	11	8	14	2	9	3	1	5	—	—	—	—	90			
Humoros, anekdóta	42	25	34	15	14	7	13	8	5	7	—	—	—	—	171			
Idegen népek néprajza	22	6	7	4	7	5	4	1	4	4	2	—	—	—	62			
Természet	2	—	4	1	5	—	3	—	1	1	—	—	—	—	18			
Háború	3	6	7	2	5	1	4	3	1	1	2	—	—	—	38			
Egyéb	10	7	4	2	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	29			
Összesen	1.493	860	596	364	527	310	354	205	102	131	47	15	36	27	5.076			

